

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ตั้งแต่ พ.ศ.2540 เป็นต้นมาประเทศไทยประสบปัญหาสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจทำให้การค้า การลงทุนชะลอตัว ภาคอุตสาหกรรมการผลิต และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประสบกับปัญหาการขาดทุน และขาดสภาพคล่องทางการเงิน สถาบันการเงินต้องประสบกับปัญหานี้เสียเพิ่มขึ้นร้อยละ 42 ในช่วงปลายปี 2541 และประชาชนประสบกับปัญหาการว่างงานถึง 1.3 ล้านคน (กรุงเทพ, 2542 : 22)

จากวิกฤตทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพ รายได้ คุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในชุมชนเมืองและชนบท โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม เป็นผลให้มีกลุ่มผู้ใช้แรงงานอพยพกลับภูมิลำเนาเดิม ร้อยละ 57.28 ซึ่งผู้ใช้แรงงานเหล่านี้ส่วนหนึ่งกลับไปประกอบอาชีพในภาคการเกษตร ร้อยละ 36.89 ว่างงาน และต้องการทำงานในท้องถิ่น ร้อยละ 54.46 (กรุงเทพ, 2541 : 5)

ปี พ.ศ.2544 รัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาต่างๆ ข้างต้น จึงได้กำหนดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ อย่างเป็นทางการโดยมีแนวทางที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สินค้าต่างๆ ขึ้นตามความถนัด และตามความเหมาะสมในแต่ละชุมชน เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้มีงานทำมีรายได้ และสามารถดำรงอยู่ได้ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ

ในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (one village one product) นั้น เป็นการนำแบบอย่างจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดโออิตะ (Oita) ซึ่งเป็นจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งดำเนินการประสบความสำเร็จเป็นเวลานานกว่า 30 ปี (<http://www.songkhla.go.th>, 2545) เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และส่งผลต่อเนื้อให้มีโครงการพัฒนา และผลักดันให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองให้เป็นผู้ประกอบการ ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการให้สามารถเชื่อมโยงกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium

Enterprises) (ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกร และนิทัศน์ คณะวรรณ, 2545 : 3) ในการมุ่งสู่การสร้างงานด้วยตนเอง (self employment) และการดำเนินธุรกิจใน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จะมีส่วนในการเพิ่มการจ้างงาน และเป็นแหล่งรายได้หลักภายในประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคใต้, 2542)

จากการดำเนินโครงการดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) เพื่อรับผิดชอบ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับชาติเมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2544 ให้สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เจ็ดดี อินสว่าง, 2544) ประกอบกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544) พยายามมุ่งเน้น การพัฒนาคนให้มีความรู้ทางธุรกิจ และมีแนวคิดในการประกอบธุรกิจในฐานะเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนแม่บททั้ง 13 แผนเป็นเงินทั้งสิ้น 9,526 ล้านบาท (เอกสารการประชุมคณะกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ครั้งที่ 3, 2544 : 5)

สำหรับจังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าการผลิตทางเศรษฐกิจ (GRP) ที่สูงที่สุดของภาคใต้ ซึ่งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมที่คิดตามราคาตลาด ในปี 2538 มีจำนวน 72,123 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 19.15 หรือ คิดเป็น ประมาณ 1 ใน 5 ของผลิตภัณฑ์ภาคใต้ และมีแนวโน้มที่จะคงความสำคัญ เช่นนี้ต่อไปในอนาคต (อุดม ทุมโฆสิต, 2542 : 39) และจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดต้นแบบหรือจังหวัดนำร่องในการดำเนินการในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพราะดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 ก่อนที่จะมีนโยบายนี้ และมีการดำเนินการในทุกอำเภอ ในปัจจุบันจังหวัดสงขลา มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สำคัญตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ถึง 164 กลุ่มผลิตภัณฑ์ (ณ วันที่ 30 ตุลาคม 2545) ครอบคลุมในทุกอำเภอ และมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกในระดับชาติจำนวน 5 ผลิตภัณฑ์

จากการดำเนินการตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา พบว่าเกษตรกรก็ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อมีเวลาว่างจึงจะทำงานรองส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดปริมาณงานผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการให้กับเกษตรกรได้นั้น การจัดการในเชิงธุรกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบการให้เหมาะสม (สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกรและคณะ, 2545 : 4) และที่ผ่านมามีปัญหาของสินค้าชุมชน ยังมีได้สนับสนุนความรู้ทางด้านวิชาการ กระบวนการบริหาร การพัฒนาฝีมือ ขาดแหล่งเงินทุน และกระบวนการผลิตให้มี คุณภาพตลอดจนการตลาด ซึ่งจำเป็นต่อ

ความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2539) และการดำเนินการรวมกลุ่มกันประกอบธุรกิจชุมชนนั้น ปัจจัยทางด้านผู้ประกอบการหรือผู้บริหาร ถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งของกิจการ และเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะเป็นสาเหตุหลักในการผลักดันให้กิจการประสบความสำเร็จ (อำนาจ ชีระวนิช, 2544 : 6) รวมถึงรัฐบาลได้จัดเตรียมการเพื่อที่จะดำเนินการช่วยเหลือในด้านความรู้วิชาการสมัยใหม่ การบริหารจัดการ และงบประมาณสนับสนุน เพื่อที่จะเสริมศักยภาพธุรกิจชุมชนเดิมให้มีความยั่งยืน และมีคุณภาพดี (จเด็จ อินสว่าง, 2544)

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าว การประเมินระดับศักยภาพของผู้บริหารกิจการ เพื่อที่จะได้มีข้อมูลพื้นฐานด้านผู้บริหารกิจการ ว่ามีทักษะในการบริหาร จัดการในระดับใด จึงเป็นสิ่งจำเป็น และเพื่อเป็นการช่วยส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในตำบลให้มีคุณภาพ รวมถึงการให้ความรู้สมัยใหม่เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยเรื่องการประเมินศักยภาพของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา โดยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการบริหารของผู้บริหารกิจการทั้งหมดในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของศักยภาพกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การบริหารงาน ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และประเภทของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของศักยภาพของผู้บริหารกิจการในที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นลำดับที่ 1-20 กับผู้บริหารกิจการที่ไม่ได้รับการคัดเลือก
4. เพื่อศึกษาถึงอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา มีศักยภาพทางการบริหารระดับปานกลาง

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหาร ประสบการณ์การฝึกอบรม และประเภทของผู้บริหารกิจการ มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดสงขลา
3. ผู้บริหารกิจการกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นลำดับที่ 1-20 มีศักยภาพทางการบริหารสูงกว่าผู้บริหารกิจการในกลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์ทั่วไป

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบศักยภาพทางการบริหารของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อให้ทราบปัจจัยที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหารกิจการที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นลำดับที่ 1-20 กับผู้บริหารกิจการที่ไม่ได้รับการคัดเลือก
3. เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการกำหนดรูปแบบ และปรับปรุงการบริหารให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดความเหมาะสมในการปรับปรุงและพัฒนาผู้บริหารให้มีความเข้มแข็งต่อไป
4. เพื่อให้ผู้บริหารกิจการได้ทราบข้อดีข้อด้อยของตนเองเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารกิจการต่อไป
5. เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการกำหนดกรอบเนื้อหาในการอบรม และพัฒนาผู้บริหารกิจการต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเนื้อหา ที่เป็นองค์ประกอบของศักยภาพของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดสงขลา ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกลักษณะของผู้บริหาร และด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติโดยใช้รูปแบบ การประเมินบุคคลแบบ Graphic Rating Scale

2. ขอบเขตของประชากร

ประชากรทั้งหมด 164 คน ได้แก่ ผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ระหว่าง พ.ศ.2544 – พ.ศ.2546 จากผู้บริหารกิจการในกลุ่มผลิตภัณฑ์ซึ่งแบ่งประเภทตามเกณฑ์ของสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสงขลา ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและพืชผล กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปพืชผลทางการเกษตร และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและการแปรรูป

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ประเมินศักยภาพของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน

3.1.1 ด้านบุคลิกลักษณะของผู้บริหาร

3.1.2 ด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการวิจัย การประเมินศักยภาพของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพทางการบริหาร เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา ประสบการณ์ในการบริหาร ประสบการณ์การฝึกอบรม ประเภทของผู้บริหาร รวมถึงเปรียบเทียบศักยภาพของผู้บริหารกิจการในกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นลำดับที่1ถึง20 กับผู้บริหารกิจการในกลุ่มทั่วไป

โดยนำรูปแบบ การประเมินบุคคล แบบ Graphic Rating Scale มาเป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพของผู้บริหาร โดยมีปัจจัยที่ใช้เป็นองค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยการประเมินด้านบุคลิกลักษณะของผู้บริหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความเป็นผู้นำ

1.2 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

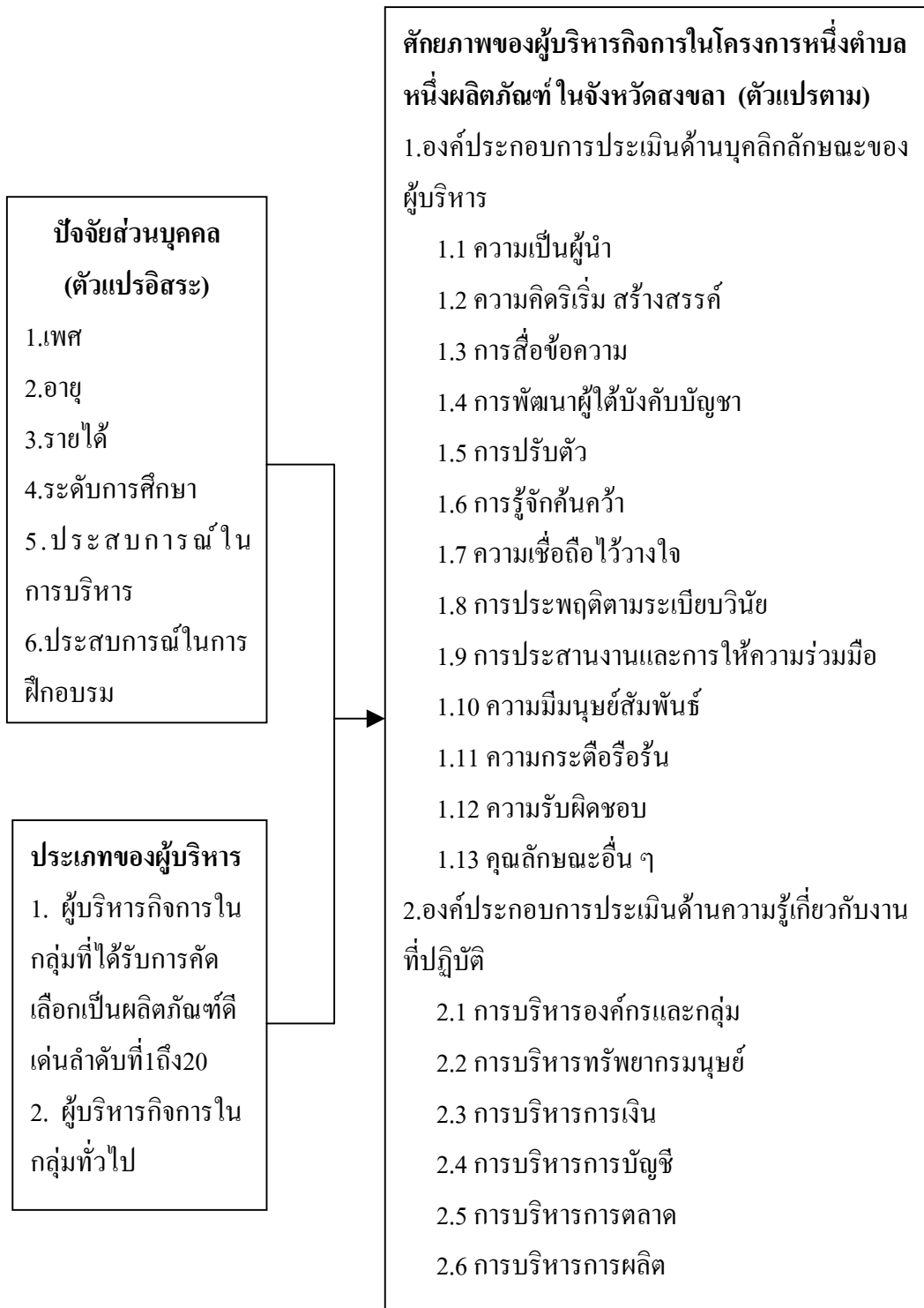
1.3 การสื่อข้อความ

1.4 การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา

1.5 การปรับตัว

1.6 การรู้จักค้นคว้า

- 1.7 ความเชื่อถือไว้วางใจ
 - 1.8 การประพฤติดตามระเบียบวินัย
 - 1.9 การประสานงานและการให้ความร่วมมือ
 - 1.10 ความมีมนุษยสัมพันธ์
 - 1.11 ความกระตือรือร้น
 - 1.12 ความรับผิดชอบ
 - 1.13 คุณลักษณะอื่น ๆ
2. ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - 2.1 การบริหารองค์กร/กลุ่ม
 - 2.2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์
 - 2.3 การบริหารการเงิน
 - 2.4 การบริหารบัญชี
 - 2.5 การบริหารการตลาด
 - 2.6 การบริหารการผลิต
- ซึ่งอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหารกิจการ หมายถึง ผู้นำกลุ่มหรือประธานกลุ่มหรือผู้จัดการกลุ่มในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา
2. ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหารกิจการในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา ที่สามารถแสดงออกให้ประจักษ์แก่บุคคลอื่นในรูปของการพัฒนางานด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น ประกอบด้วยด้านบุคลิกลักษณะของผู้บริหาร และ ด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ เช่น การบริหารองค์การและกลุ่ม การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ หน้าที่อื่นๆ ทางการบริหาร
3. ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและพืชผล ผลิตภัณฑ์แปรรูปพืชผลเกษตร ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและการแปรรูป ที่เป็น ผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้าน หรือตำบล และผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นการนำเสนอประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวัตถุดิบ ทรัพยากรเป็นทรัพยากรของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์
4. ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและพืชผล หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาบริโภคโดยไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปในจังหวัดสงขลา
5. ผลิตภัณฑ์แปรรูปพืชผลเกษตร หมายถึง สินค้าที่แปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการบริโภคในจังหวัดสงขลา
6. ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและการแปรรูป หมายถึง สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค รวมทั้งการแปรรูปอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคในจังหวัดสงขลา